

Interreg

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Ελλάδα-Κύπρος

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΑνΔιΚαΤ

Αναπτυξιακή Εταιρεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου - Ενεργειακή Α.Ε.: Προτάσεις βελτίωσης νομοθετικού πλαισίου για την ίδρυση και λειτουργία καταδυτικών προορισμών (Π6.2.3)

31/05/2021

Συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΤΠΑ) και από Εθνικούς Πόρους της Ελλάδας και της Κύπρου

**ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ: ΑνΔικαΤ - Καταδυτικές Διαδρομές σε
Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές της Ανατολικής
Μεσογείου - Ανάπτυξη Δικτύου Καταδυτικού Τουρισμού**

**Παραδοτέο: 6.2.3 «Προτάσεις βελτίωσης νομοθετικού πλαισίου για
την ίδρυση και λειτουργία καταδυτικών προορισμών»**

Δικαιούχος: Αναπτυξιακή Εταιρεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου -
Ενεργειακή Α.Ε.

Ανάδοχος:

Ένωση Εταιρειών

**«NOISIS Σύμβουλοι Επιχειρησιακής
Στρατηγικής και Ανάπτυξης Α.Ε.»**
Κανελλοπούλου 15, Κηφισιά,
Τ.Κ. 252 48, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 455299, Fax:2310 434130
E-mail: info@noisis.gr,
URL: www.noisis.com.gr

ΓΝΩΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ Ι.Κ.Ε.
Καραολή & Δημητρίου 20, 551 31, Καλαμαριά,
Θεσ/νίκη
Τηλ. – Φαξ: 2310 403371 – 2
E-mail: info@gnosianaptixiaki.gr
URL: www.gnosianaptixiaki.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΠΟΥ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	6
2. ΝΕΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ (4688/2020) ΚΑΙ ΑΡΣΗ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	7
2.1 Άσκηση καταδύσεων αναψυχής και ίδρυση καταδυτικών πάρκων.....	7
2.2 Επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι (ΕΕΑΧ)	12
2.3 Ναυάγια.....	14
2.4 Καταδυτικά αξιοθέατα - Ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα.....	15
2.5 Κίνητρα για την ίδρυση και λειτουργία καταδυτικών αξιοθέατων	15
2.6 Συμβούλιο καταδυτικού τουρισμού και αρμοδιότητές του	16
2.7 Νέος θεσμός: Πρεσβευτής του ελληνικού τουρισμού.....	18
2.8 Παραχώρηση θαλασσίων εκτάσεων (περί αιγιαλού και παραλίας)	18
2/9 Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης: Ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και καθεστώς λειτουργίας.....	20
2.10 Τουριστικές λιμενικές εγκαταστάσεις.....	22
2.11 Ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφορίας για τον τουρισμό	23
2.12 Ατυχήματα στους χωροθετημένους καταδυτικούς προορισμούς – Αστική ευθύνη και δομές υγείας	25
3. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ	26
4. ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΤΟΥ Ν. 4688/2020	28
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	29

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός του παραδοτέου είναι η δημιουργία προτάσεων εκσυγχρονισμού και βελτίωσης του υφιστάμενου διεθνούς, κοινοτικού και εθνικού νομοθετικού πλαισίου σχετικά με την άσκηση καταδύσεων αναψυχής και την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού, καθώς και η διατύπωση τυχόν θεμάτων που θα ανακύψουν κατά τη διενέργεια των πιλοτικών δράσεων.

Ο καταδυτικός τουρισμός, ως βασικός πυλώνας της τουριστικής βιομηχανίας διεθνώς και κλάδος με πολλαπλά οφέλη για την οικονομία μιας χώρας, μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση των νησιωτικών και παράκτιων περιοχών, στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Οι καταδύσεις αναψυχής είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς τα τελευταία χρόνια και απευθύνονται σε τουρίστες που ταξιδεύουν ειδικά για να καταδυθούν αναζητώντας κάθε φορά ελκυστικούς καταδυτικούς προορισμούς είτε ως μέρος των διακοπών τους είτε ως ξεχωριστή εμπειρία. Ως εκ τούτου, πολλές χώρες "διεκδικούν" μερίδιο σε αυτήν την αγορά τουριστών που δεν είναι συγκυριακοί και τυχαίοι, καταβάλλοντας κάθε προσπάθεια ανάδειξης και αξιοποίησης του φυσικού τους περιβάλλοντος.

Ο καταδυτικός τουρισμός παρουσιάζει ιδιαίτερη δυναμική με δραστηριοποίηση αρκετών καταδυτικών κέντρων, στην οποία θα πρέπει να προστεθεί ένας μεγάλος αριθμός ιδιωτών, οι οποίοι πραγματοποιούν καταδύσεις εκτός καταδυτικών κέντρων. Ειδικότερα, μετά την τροποποίηση της σχετικής ελληνικής νομοθεσίας και την απελευθέρωση των ακτών στη δραστηριότητα της αυτόνομης κατάδυσης, ο αριθμός των καταδυτικών σημείων έχει αυξηθεί σημαντικά.

Στο πλαίσιο αυτό αναλύεται η υφιστάμενη νομοθετική κατάσταση με στόχο να δοθούν νέες κατευθύνσεις για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα, εξετάζονται τα προβληματικά σημεία που εντοπίστηκαν στη νομοθετική επισκόπηση που έχει προηγηθεί, ενώ η ανάλυση επικεντρώνεται σε ζητήματα νομοθεσίας που αφορούν:

- Τις καταδύσεις αναψυχής και την αδειοδότηση και λειτουργία των καταδυτικών πάρκων στην Ελλάδα και την Ε.Ε.,
- το ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφορίας για τον τουρισμό,
- το καθεστώς λειτουργίας των Περιοχών Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.),
- το θεσμικό ρόλο του Συμβουλίου Καταδυτικού Τουρισμού,
- τη λειτουργία λιμενικών εγκαταστάσεων,
- τη λειτουργία και τον ρόλο των ειδικών φορέων διαχείρισης και των φορέων εκμετάλλευσης,
- θεσμικά ζητήματα και απαιτούμενες αδειοδοτήσεις
- διαδικασίες και τρόποι παραχώρησης αιγιαλού και παραλίας
- δημιουργία καταδυτικών πάρκων μέσω προγραμματικών συμβάσεων

- τη λειτουργία των καταδυτικών παρόχων
- δημιουργία και λειτουργία επισκέψιμων ενάλιων χώρων ιδιαίτερου φυσικού ή αρχαιολογικού ή ιστορικού ενδιαφέροντος
- θεσμικά ζητήματα φύλαξης και ασφάλειας των καταδυτικών προορισμών
- αστικές ευθύνες ατυχημάτων στους χωροθετημένους καταδυτικούς προορισμούς.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον νέο τουριστικό νόμο Ν. 4688/2020 (ΦΕΚ Α 101/24.5.2020) με τίτλο «Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη» σύμφωνα με τον οποίο θεσπίζεται το νομοθετικό πλαίσιο για την ανάπτυξη, ανάδειξη και προώθηση του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα με ταυτόχρονη διασφάλιση της προστασίας, διατήρησης και αξιοποίησης του φυσικού και πολιτιστικού υποθαλάσσιου περιβάλλοντος της Χώρας με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ο Ν. 4688/2020 περιλαμβάνει μεταξύ άλλων ρυθμίσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα και επιδιώκει τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου για τις Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α) με στόχο την απλούστευση και επιτάχυνση της διοικητικής διαδικασίας. Επιπρόσθετα, εισάγει ρυθμίσεις για τις τουριστικές λιμενικές εγκαταστάσεις με συμπλήρωση του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου και στόχο τη διευκόλυνση των σχετικών διαδικασιών και την ενίσχυση της τουριστικής επενδυτικής δραστηριότητας και τροποποιεί-συμπληρώνει τις διατάξεις του Ν. 2971/2001 σχετικά με τον αιγιαλό και την παραλία.

1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΠΟΥ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Ως βασικές ελλείψεις του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου σε προηγούμενη νομοθετική επισκόπηση (Π3.2.3) αναγνωρίστηκαν τα ακόλουθα:

- Έλλειψη θεσμικού πλαισίου που να θεσπίζει τις τεχνικές προδιαγραφές χάραξης, σήμανσης, διάνοιξης και συντήρησης των καταδυτικών μονοπατιών.
- Απουσία κατηγοριοποίησης της δομής του καταδυτικού πάρκου σε κάποια ομάδα - κατηγορία - υποκατηγορία για την περιβαλλοντική του αδειοδότηση.
- Απουσία πλαισίου για τον καθορισμό ετήσιας αποζημίωσης (μίσθωμα) παραχώρησης χρήσης θαλάσσιας έκτασης.
- Έλλειψη εξειδίκευσης πλαισίου για τον χαρακτηρισμό των νεότερων ενάλιων μνημείων ως ενάλιων επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων.
- Απουσία συγκεκριμένης αδειοδοτικής διαδικασίας, δυνητικών δικαιούχων, όρων και ειδικότερων προϋποθέσεων για την ίδρυση ενάλιων επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων.

Στους βασικούς περιορισμούς του ελληνικού πλαισίου που συμβάλουν στην επιβράδυνση της διαδικασίας θέσπισης καταδυτικών πάρκων (ΚΠ) και επισκέψιμων ενάλιων αρχαιολογικών χώρων (ΕΕΑΧ) και βύθισης πλωτών ναυπηγημάτων αναγνωρίστηκαν επίσης οι κάτωθι:

- Η απαγόρευση ίδρυσης ΚΠ σε απόσταση μικρότερη των 3 ν.μ. από υφιστάμενο κηρυγμένο ενάλιο αρχαιολογικό χώρο. Υπάρχει πάντα ο κίνδυνος σε ένα εγκατεστημένο ΚΠ, να ανακλύσουν στο μέλλον γειτνιάζοντες ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία εντός της ακτίνας των 3 ν.μ.
- Η έλλειψη ορισμού μόνιμου τεχνητού υφάλου, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σύγχυσης καθώς ένα πλοίο, ναυάγιο, πλωτό ναυπήγημα δύναται να λειτουργεί ως μόνιμος τεχνητός ύφαλος και κατά συνέπεια ως καταφύγιο ιχθύων για βελτίωση της υποθαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας.
- Η υποχρέωση καθοδηγούμενης κατάδυσης με συνοδεία δυτών φυλάκων αρχαιοτήτων ή αρχαιολόγων σε περιπτώσεις ίδρυσης κηρυγμένων ενάλιων αρχαιολογικών χώρων. Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν. 3409/2005 η καταδυτική δραστηριότητα, επιτρέπεται σε όλη την ελληνική επικράτεια, εκτός από κηρυγμένους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους και συγκεκριμένα οικολογικά ευαίσθητα θαλάσσια οικοσυστήματα. Η στελέχωση όμως των ενάλιων επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων με το απαραίτητο προσωπικό και η οικονομική επιβάρυνση του φορέα διαχείρισης του εν λόγω χώρου με το κόστος μισθοδοσίας του εξειδικευμένου αυτού προσωπικού αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ίδρυση και τη βιωσιμότητα των δομών αυτών.

2. ΝΕΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ (4688/2020) ΚΑΙ ΑΡΣΗ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού έγιναν ορισμένες τροποποιήσεις στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, που αφορά τις καταδύσεις αναψυχής στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Ν. 3409/2005 (Α' 273). Με τις εισαγόμενες ρυθμίσεις και την ψήφιση του Ν. 4688/2020 επιδιώκεται η άρση γραφειοκρατικών εμποδίων που είχαν ως αποτέλεσμα την περιορισμένη ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού στη χώρα μας.

Με τον Ν. 4688/2020 επιχειρείται η απελευθέρωση των διάφορων μορφών καταδυτικού τουρισμού, η οποία μπορεί να οδηγήσει το συντομότερο δυνατόν στην δημιουργία ενός Εθνικού Δικτύου Καταδυτικών Προορισμών, που θα περιλαμβάνει τα Καταδυτικά Πάρκα, τους ΕΕΑΧ, τα σπουδαιότερα τουλάχιστον Σύγχρονα Ναυάγια και σημαντικές περιοχές ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος.

Η δημιουργία του δικτύου αυτού εν συνεχεία, ταυτόχρονα με την αποκέντρωση, θα επιτρέψει την κεντρική παρακολούθηση και τον στρατηγικό σχεδιασμό της καταδυτικής βιομηχανίας της χώρας, την αθροιστική αξιοποίηση των πορισμάτων της επιστημονικής έρευνας, την παγίωση και επανάληψη αποδεδειγμένα καλών πρακτικών και, κυρίως, την οικονομικότερη και αποτελεσματικότερη κοινή και ενιαία προώθηση του εθνικού καταδυτικού προϊόντος στο σύνολό του στην διεθνή καταδυτική αγορά.

2.1 Άσκηση καταδύσεων αναψυχής και ίδρυση καταδυτικών πάρκων

Μέχρι την ψήφιση του Ν. 4688/2020, το γενικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με την καθιέρωση, ίδρυση, χαρακτηρισμό και χωροθέτηση των Καταδυτικών Πάρκων περιλάμβανε τα εξής νομοθετήματα:

- Ν. 4296/2014 (Αντικατάσταση άρθρου 13 Ν.3409/2005)
- Ν. 3409/2005 «Καταδύσεις αναψυχής και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 273/4.11.2005)
- Ν. 2971/2001 Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α 285/2001)
- Ν. 3028/2002 Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΦΕΚ Α' 153/2002)

Οι καταδύσεις αναψυχής (άσκηση υποβρύχιας δραστηριότητας στη θάλασσα με αναπνευστικές συσκευές ή άλλα υποθαλάσσια μέσα, χάριν αναψυχής) απαγορεύονταν έως το 2005, οπότε και επετράπησαν σε όλη την επικράτεια (άρθρο 11 του Ν. 3409/2005), εκτός από:

α) προσδιορισμένες από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού θαλάσσιες περιοχές ενάλιων αρχαιολογικών χώρων σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 12 και 15 του Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153 Α΄).

β) συγκεκριμένα οικολογικά ευαίσθητα θαλάσσια οικοσυστήματα σύμφωνα με τους νόμους 1650/1986, 3044/2002 και την Κ.Υ.Α. 33318/3028/1998.

Ο θεσμός των Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Καταδυτικού Πάρκου (Π.Ο.Α.Κ.Π.), που χάριν συντομίας αναφέρονται ως Καταδυτικά Πάρκα (Κ.Π.), εισήχθη στη χώρα με το άρθρο 13 του Ν. 3409/2005 «Καταδύσεις αναψυχής και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 273/4.11.2005). Μέχρι την ψήφιση του εν λόγω νόμου είχε νομοθετηθεί πληθώρα απαγορεύσεων και περιορισμών των καταδύσεων κυρίως για την προστασία των ενάλιων αρχαιοτήτων (π.χ. Κανονισμός 27.02.2002 άρθρο 162, Π.Δ. 373/1985, Π.Δ. 3028/2002 άρθρο 15, Γενικοί Κανονισμοί Λιμένων, Ν.Δ. 444/1970, κ.ά.).

Παράλληλα, ο Ν. 3409/2005 εισήγαγε την έννοια του Οργανισμού Πιστοποίησης αυτοδυτών και όρισε τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία αναγνώρισής του (άρθρα 3-5), σύμφωνα με τα Εθνικά Πρότυπα Καταδύσεων Αναψυχής (Ε.Π.Κ.Α.) του Π.Δ. 39/2001 ΦΕΚ Α 28 που εναρμόνισε τις κοινοτικές οδηγίες 98/34/ΕΚ & 98/48/ΕΚ στο ελληνικό δίκαιο. Επίσης, ο ίδιος νόμος θεσπίζει την έννοια του Παροχέα Καταδυτικών Υπηρεσιών Αναψυχής και του σχετικού Μητρώου Αδειών (άρθρα 6-8), ενώ διακρίνει τα πιστοποιητικά εκπαίδευσης των αυτοδυτών σε πιστοποιητικά εκπαιδευτών και ερασιτεχνών (άρθρο 9).

Επιπλέον, ο Ν. 3409/2005 στο άρθρο 11 επιτρέπει τις καταδύσεις σε όλη την επικράτεια, ενώ θεσπίζει γενικές απαγορεύσεις για την άσκηση υποβρύχιας δραστηριότητας στους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους και σε οικολογικά ευαίσθητα θαλάσσια οικοσυστήματα, παραπέμποντας στους νόμους 3028/2002, 1650/1986, 3044/2002 και την Κ.Υ.Α. 33318/3028/1998, ενώ στο άρθρο 15 προβλέπει σχετικές κυρώσεις.

Κατ' εξαίρεση της απαγόρευσης αυτής, με κοινή απόφαση των Υπουργείων Πολιτισμού και Εμπορικής Ναυτιλίας, κηρυγμένοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι μπορούν να χαρακτηρίζονται ως μουσεία, στα οποία επιτρέπεται καθοδηγούμενη κατάδυση, πάντα με συνοδεία δυτών φυλάκων αρχαιοτήτων ή αρχαιολόγων.

Επιπλέον, ορίζεται πως οι καταδύσεις αναψυχής με αυτόνομη καταδυτική συσκευή απαγορεύονται σε περιοχές: α. διέλευσης ή αγκυροβολίας πλοίων, β. γυμνασίων ή άλλων δραστηριοτήτων πολεμικών πλοίων ή προσωπικού των Ενόπλων Δυνάμεων, γ. διενέργειας πλώων εκμισθούμενων μηχανοκίνητων θαλάσσιων μέσων αναψυχής και σε απόσταση εκατό μέτρων (100 m) εκατέρωθεν των σημείων εκκίνησής τους, δ. όπου επιβάλλονται απαγορεύσεις από νομοθετήματα κήρυξης θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών ή από τους κανονισμούς διοίκησης και λειτουργίας ή τα σχέδια διαχείρισης των αρμόδιων διαχειριστικών αρχών τους, ε. όπου υπάρχουν υποβρύχια καλώδια ή εγκατεστημένα συστήματα οργανισμών κοινής ωφελείας, στ. όπου η Λιμενική Αρχή, με αιτιολογημένη απόφασή της, επιβάλει απαγορεύσεις για λόγους ασφάλειας πλοίων ή προσώπων.

Επίσης, ο Ν. 3409/2005, σε συνδυασμό με τον Ν. 2971/2001 περί αιγιαλού και παραλίας, καθώς και την 24208/4-6-2009 Υ.Α. (Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον τουρισμό ΦΕΚ 1138Β'/2009), προβλέπει τη δυνατότητα χαρακτηρισμού και παραχώρησης θαλασσιών εκτάσεων, ανεξάρτητων από τα Εθνικά Θαλάσσια Πάρκα και τις προστατευόμενες ζώνες, για τη δημιουργία Καταδυτικών Πάρκων τόσο από δημόσιους, όσο και από δημοτικούς, ιδιωτικούς ή και από μεικτούς φορείς, καθώς και από μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Τα καταδυτικά πάρκα είναι κατάλληλα προστατευόμενοι και διαχειριζόμενοι υποθαλάσσιοι βιότοποι. Η ανάπτυξή τους μπορεί να συνδυαστεί με την ύπαρξη προστατευόμενων θαλάσσιων πάρκων και η λειτουργία τους τόσο με τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας όσο και με ήπιες μορφές αλιείας στην ευρύτερη περιοχή τους.

Επιλέξιμες περιοχές για την ανάπτυξή τους θεωρούνται όσες διαθέτουν τα παρακάτω:

α) Απαιτούμενους πόρους (υποθαλάσσιοι γεωλογικοί σχηματισμοί και πλούσια σε ιχθυοπανίδα οικοσυστήματα ή επιδεχόμενα αναβάθμισης σε αριθμό και μέγεθος ειδών με κατάλληλα μέτρα, ναυάγια, ενάλιες αρχαιότητες, κ.λπ.)

β) Ικανή πρόσβαση

γ) Βρίσκονται σε χρονο-απόσταση το πολύ 90 λεπτών από υποδομές υγείας για την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών που συνδέονται με το άθλημα (π.χ. ύπαρξη θαλάμου υπερβαρικής θεραπείας σε λειτουργία).

Ειδικότερα, ως Καταδυτικό Πάρκο νοείται χαρακτηρισμένη περιοχή, στην οποία πραγματοποιούνται κατ' αποκλειστικότητα καθοδηγούμενες καταδύσεις αναψυχής κατά την έννοια της περίπτωσης β' της παραγράφου 2 του άρθρου 6 του Ν. 4296/2014, καθώς και συναφείς υποβρύχιες δραστηριότητες με τα κατά το άρθρο 1 του Ν. 4296/2014 μέσα, όπως η υποβρύχια φωτογράφιση, η υποβρύχια κινηματογράφηση και η περιβαλλοντική εκπαίδευση. Η επιστημονική έρευνα εντός του Πάρκου επιτρέπεται υπό τους όρους του Π.Δ. 67/1981 (Α' 23 και 43) και των λοιπών οικείων διατάξεων. Ο χαρακτηρισμός της θαλάσσιας περιοχής ως Καταδυτικό Πάρκο λαμβάνει χώρα μετά από αίτηση του προσώπου το οποίο ενδιαφέρεται να αναλάβει τη διαχείριση του Πάρκου. Η αίτηση υποβάλλεται προς τη Διεύθυνση Χωροταξίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Στο άρθρο 10 του Ν. 4296/2014 (αντικατάσταση άρθρου 13, Ν. 3409/2005) καθορίζονται οι απαιτήσεις - προϋποθέσεις και η διαδικασία χαρακτηρισμού μίας θαλάσσιας περιοχής ως καταδυτικό πάρκο, οι επιτρεπόμενες και απαγορευόμενες δραστηριότητες που ισχύουν εντός του καταδυτικού πάρκου, η νομική μορφή του φορέα ίδρυσης και διαχείρισης του ΚΠ, καθώς και λοιπές λεπτομέρειες που αφορούν την αίτηση ενδιαφέροντος για την ίδρυση του ΚΠ και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, τη διαδικασία αξιολόγησης της υποβαλλόμενης αίτησης, την παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης της έκτασης.

Βάσει των Ν. 4296/2014 και Ν. 3409/2005 απαγορεύονταν ρητά η χωροθέτηση καταδυτικών πάρκων εντός ενάλιων αρχαιολογικών χώρων και σε απόσταση μικρότερη των 3 ν.μ. από αυτούς.

Με βάση τον νέο τουριστικό νόμο (Ν. 4688/2020) ο «καταδυτικός τουρισμός αναψυχής» ορίζεται ως ειδική μορφή τουρισμού και θεσπίζεται το νομικό πλαίσιο για την ανάπτυξη και προώθησή του, καθορίζονται οι διαδικασίες χαρακτηρισμού, οργάνωσης, διαχείρισης, εκμετάλλευσης και επίβλεψης των Επισκέψιμων Ενάλιων Αρχαιολογικών Χώρων (ΕΕΑΧ) και Καταδυτικών Πάρκων, αίρεται ο περιορισμός πραγματοποίησης καταδύσεων σε απόσταση μεγαλύτερη των 3 ναυτικών μιλίων από αρχαιολογικούς χώρους-καταδυτικά αρχαιολογικά πάρκα, και καταργείται η υποχρέωση συνοδείας επισκεπτών αυτοδυτών από δύτες αρχαιολόγους ή φύλακες αρχαιοτήτων.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το νέο νόμο, ορίζεται ο καταδυτικός τουρισμός αναψυχής, ο οποίος περιλαμβάνει υποβρύχια περιήγηση σε κάθε υδάτινη περιοχή της ελληνικής επικράτειας συμπεριλαμβανομένων της θάλασσας, των εσωτερικών υδάτων (λίμνες, ποταμοί, σπήλαια), των προστατευόμενων υποθαλάσσιων χώρων, των καταδυτικών πάρκων και των επισκέψιμων ενάλιων, ενδοποτάμιων ή ενδολιμναίων αρχαιολογικών χώρων ή ιστορικών τόπων, ναυαγίων είτε παλαιότερων είτε νεότερων των 50 ετών από τη βύθισή τους και των ελεύθερων τεχνητών υποβρύχιων αξιοθέατων. Οι υδάτινες περιοχές επιλέγονται από τους επισκέπτες-τουρίστες, που συνδυάζουν τις διακοπές τους με ατομικές ή οργανωμένες καταδύσεις με συγκεκριμένο εξοπλισμό και τεχνικές, καθώς και με την εκμάθηση ή την καθοδήγηση κατάδυσης ή με την περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling) με σκοπό την εξερεύνηση του υποβρύχιου βυθού και της υποθαλάσσιας γεωμορφολογίας για λόγους αναψυχής, άσκησης και απόκτησης γνώσεων και εμπειριών.

Ο καταδυτικός τουρισμός αναψυχής επιτρέπεται ελεύθερα σε όλη την επικράτεια, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων περιοχών που βρίσκονται γειτονικά στα καταδυτικά πάρκα, ανεξαρτήτως βάθους κατάδυσης, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στην παρ. 2, καθώς και στα άρθρα 6 και 7 και στην παρ. 6 του άρθρου 13.

Ο καταδυτικός τουρισμός αναψυχής απαγορεύεται:

α) σε προσδιορισμένες από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού θαλάσσιες περιοχές ενάλιων αρχαιολογικών χώρων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 12 και 15 του Ν. 3028/2002 (Α' 153)

β) σε θαλάσσιες περιοχές που αποτελούν πεδίο ασκήσεων των ενόπλων δυνάμεων ή περιοχές ανάπτυξης στρατιωτικών επιχειρήσεων και ασκήσεων ή αγκυροβόλια πλήρωσης αγωγού καυσίμων ή υδάτινα τμήματα της ζώνης ασφαλείας φάρου, όπως αυτή καθορίζεται στην περ. η' του άρθρου 1 και στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 5 του Ν. 4278/2014 (Α' 157) ή εγκαταστάσεις των ενόπλων δυνάμεων εν γένει ή εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν σκοπούς εθνικής άμυνας και ασφάλειας κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 17 του Ν. 2971/2001 (Α' 285) ή έχουν καθορισθεί ως

αμυντικές περιοχές ή ναυτικά οχυρά κατά τον Α.Ν. 376/1936 (Α' 546) ή περιοχές στις οποίες υπάρχουν ναύδετα του πολεμικού ναυτικού

γ) σε περιοχές για τις οποίες υπάρχει ρητή σχετική απαγόρευση από θαλάσσιο χωροταξικό πλαίσιο.

Εξακολουθεί η απαγόρευση των καταδύσεων αναψυχής με αυτόνομη καταδυτική συσκευή σε συγκεκριμένες περιοχές όπως αυτές περιγράφονται με τον Ν. 3409/2005.

Με τον νέο νόμο ο καταδυτικός τουρισμός αναψυχής επιτρέπεται υπό όρους και προϋποθέσεις σε συγκεκριμένα οικολογικά ευαίσθητα θαλάσσια οικοσυστήματα σύμφωνα με τους νόμους 1650/1986 (Α' 160), 3044/2002 (Α' 197), 3937/2011 (Α' 60) καθώς και την υπ' αριθ. 33318/3028/1998 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Γεωργίας, Εμπορικής Ναυτιλίας και Πολιτισμού (Β' 1289).

Με βάση τον Ν. 4688/2020 όσον αφορά στα καταδυτικά πάρκα, αυτά ορίζονται πλέον με συντεταγμένες κατά το ελληνικό γεωδαιτικό σύστημα αναφοράς και με σχετικό τοπογραφικό διάγραμμα, ενώ με υπουργική απόφαση παραχωρείται το δικαίωμα χρήσης τους. Η παραχώρηση έχει διάρκεια 20 ετών και είναι δυνατόν να ανανεώνεται για δέκα έτη κάθε φορά με απόφαση του υπουργού Οικονομικών. Το ετήσιο αντάλλαγμα (μίσθωμα) για την παραχώρηση αμιγώς του θαλάσσιου χώρου του καταδυτικού πάρκου δεδομένου του περιβαλλοντικού και ευρύτερου αναπτυξιακού χαρακτήρα, των ωφελειών για τις τοπικές κοινωνίες, καθώς και της ήπιας κερδοφορίας των καταδυτικών πάρκων, διαμορφώνεται κλιμακωτά σε συσχέτιση με τη μέση τιμή παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού ανά δήμο. Για την καταβολή του μισθώματος δίδεται περίοδος χάριτος ενός έτους από την παραχώρηση, για την οποία δεν καταβάλλεται μίσθωμα. Προβλέπεται δε ότι σε περίπτωση που εντός του καταδυτικού πάρκου βρίσκονται ναυάγια ή και ναυαπηγήματα που αποτελούν κυριότητα του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού, ο Φορέας Διαχείρισης υποχρεούται να καταβάλλει προς το Μετοχικό Ταμείο Ναυτικού 10% του ετήσιου μισθώματος για την παραχώρηση των δικαιωμάτων διαχείρισης του Πάρκου.

Με την αντικατάσταση των παρ. 12, 13 του άρθρου 13 του Ν.3409/2005 η άρση του χαρακτηρισμού της σχετικής θαλάσσιας περιοχής ως καταδυτικού πάρκου για λόγους μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης του σκοπού παραχώρησης από τον φορέα διαχείρισης λαμβάνεται με κοινή απόφαση των αρμόδιων Προϊσταμένων Γενικών Διευθύνσεων ή σε περίπτωση που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 109 του Ν.4622/2019 των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Ομοίως, για την έκδοση της σχετικής διαπιστωτικής πράξης για την από οποιαδήποτε αιτία λήξη της παραχώρησης καταδυτικού πάρκου στο φορέα διαχείρισης απαιτείται κοινή απόφαση των ανωτέρω οργάνων κατόπιν εισήγησης των αρμόδιων υπηρεσιών των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουρισμού.

Με την αντικατάσταση της παρ. 14 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 διευκρινίζονται οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του φορέα διαχείρισης του καταδυτικού πάρκου. Ο νόμος ορίζει ότι ο φορέας διαχείρισης του καταδυτικού πάρκου είναι ο μόνος που διαχειρίζεται, οργανώνει, επιβλέπει, προστατεύει κι εκμεταλλεύεται το πάρκο, ως επισκέψιμο υποβρύχιο χώρο αναψυχής, δεν παρέχει όμως ο ίδιος υπηρεσίες καταδύσεων.

Δίνεται επίσης η δυνατότητα επιδότησης των διαδικασιών χωροθέτησης, αδειοδότησης, κατασκευής και λειτουργίας ΕΕΑΧ, καταδυτικών πάρκων και ελεύθερων τεχνητών υποβρύχων αξιοθέατων από εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή χρηματοδοτικά προγράμματα μέσω του χαρακτηρισμού τους ως επενδύσεων αναπτυξιακού, τουριστικού, πολιτιστικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα.

2.2 Επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι (ΕΕΑΧ)

Πέραν των καταδυτικών πάρκων, η Ελληνική νομοθεσία (άρθρο 11 του Ν. 3409/2005) προβλέπει την ίδρυση «υποβρύχιων μουσείων», δηλαδή καταδυτικών πάρκων εντός κηρυγμένων ενάλιων αρχαιολογικών χώρων, τα οποία έχουν πλέον μετονομασθεί με το άρθρο 44, παρ. 1, του Ν. 4179/2013, σε «Επισκέψιμοι Ενάλιοι Αρχαιολογικοί Χώροι» (ΕΕΑΧ).

Ωστόσο, το κύριο θεσμικό πρόβλημα για την λειτουργία των ΕΕΑΧ συνίσταται στο ότι σύμφωνα με την παρ. 1 εδ. 2 του άρθρου 11 του Ν. 3409/2005, στους ενάλιους επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους οι επισκέπτες πρέπει να συνοδεύονται πάντοτε από «δύτες φύλακες αρχαιοτήτων ή αρχαιολόγους».

Επιπλέον, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό Λειτουργίας των ΕΕΑΧ και τουλάχιστον δύο (2) ώρες πριν από τη διενέργεια καταδύσεων ή περιήγησης σε καταδυτικά πάρκα του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 (Α' 273) και ΕΕΑΧ, οι πάροχοι καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής υποχρεούνται να ενημερώνουν τον φορέα διαχείρισης με αναφορά και του χρόνου και της διάρκειας της κατάδυσης.

Με τον νέο τουριστικό νόμο (Ν. 4688/2020), με κοινή απόφαση των αρμοδίων οργάνων των Υπουργείων Πολιτισμού και Αθλητισμού και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, μετά από γνώμη του αρμόδιου Κεντρικού Συμβουλίου κηρυγμένοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι χαρακτηρίζονται ως επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι (ΕΕΑΧ).

Με την εισαγόμενη ρύθμιση στον Ν. 4688/2020 καταργείται η υποχρέωση συνοδείας επισκεπτών αυτοδυτών από δύτες αρχαιολόγους ή φύλακες αρχαιοτήτων (ο αριθμός των εν ενεργεία καταδυόμενων αρχαιολόγων είναι υπερβολικά μικρός για το σύνολο της Χώρας) στους επισκέψιμους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους και πλέον οι καταδύσεις επιτρέπονται αποκλειστικά και μόνον με συνοδεία από αναγνωρισμένους εν ενεργεία και νομίμως αδειοδοτημένους παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού και Αθλητισμού και Τουρισμού ορίζονται συγκεκριμένα τυπικά ή άλλα προσόντα του προσωπικού, τα δικαιολογητικά που υποβάλλονται για την απόδειξη της συνδρομής τους, η διαδικασία υποβολής και οι αρμόδιες αρχές υποβολής των δικαιολογητικών και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Με όμοια απόφαση παρέχεται η δυνατότητα κατάρτισης προγραμματικών συμβάσεων πολιτισμικής ανάπτυξης κατ' εφαρμογή της παρ. 5 του άρθρου 100 του Ν. 3852/2010 (Α' 87), με τις οποίες εξειδικεύονται τα έργα, προγράμματα και υπηρεσίες πολιτιστικού χαρακτήρα εντός των ΕΕΑΧ, καθώς και τα ζητήματα οργάνωσης, διαχείρισης, επίβλεψης και εκμετάλλευσης των επιτρεπόμενων στους χώρους αυτούς δραστηριοτήτων, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Εάν για τους ιδρούμενους ΕΕΑΧ δεν έχει ορισθεί φορέας διαχείρισης με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού ή με προγραμματική σύμβαση του άρθρου 100 του Ν. 3852/2010, ως φορέας διαχείρισης νοείται η αρμόδια εφορεία ενάλιων αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Σύμφωνα με τον Ν. 4688/2020, στους ΕΕΑΧ επιτρέπονται αποκλειστικά και μόνο:

- α) η καθοδηγούμενη κατάδυση ή περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling) με συνοδεία προσωπικού νομίμως αδειοδοτημένων παρόχων καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής,
- β) η περιήγηση και παρατήρηση του βυθού με πλοία διαφανούς πυθμένα ή άλλα μέσα παρατήρησης του βυθού, καθώς και
- γ) η αρχαιολογική ή άλλη, διενεργούμενη υπό τους όρους του Π.Δ. 67/1981 (Α' 23) και των λοιπών οικείων διατάξεων, επιστημονική έρευνα κατά τη διάρκεια της οποίας διακόπτεται η δυνατότητα επίσκεψής τους.

Με βάση τον Ν. 4688/2020, η φύλαξη των ΕΕΑΧ παραμένει αυστηρά στις αρμόδιες Αρχαιολογικές Αρχές συνεπικουρούμενες από τις Λιμενικές Αρχές όπου κρίνεται απαραίτητο και στο πλαίσιο άσκησης των αστυνομικών τους καθηκόντων. Προβλέπονται επίσης ειδικοί περιορισμοί και κανόνες ασφαλείας, όπως η υποχρέωση εκκίνησης των χρησιμοποιούμενων για καταδύσεις σκαφών από μοναδικό σημείο και κατάπλου στο ίδιο σημείο χωρίς να προσεγγίζουν άλλο σκάφος ή χερσαίο σημείο, καθώς και το δικαίωμα του προσωπικού της αρμόδιας αρχαιολογικής υπηρεσίας που έχει αναλάβει τη φύλαξη των ΕΕΑΧ για σωματική έρευνα των επισκεπτών και έρευνα των αποσκευών τους στο σημείο αφετηρίας κατάπλου αλλά και οπουδήποτε κατά τον πλου εντός του ΕΕΑΧ ή και κατά τον πλου από και προς αυτόν.

Επίσης, προβλέπεται ότι για κάθε ΕΕΑΧ ή ομάδα ΕΕΑΧ καταρτίζεται Κανονισμός Λειτουργίας με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού τον οποίον οφείλουν να τηρούν οι επισκέπτες.

2.3 Ναυάγια

Τα σύγχρονα ναυάγια αποτελούν εξαιρετικά καταδυτικά αξιοθέατα και μάλιστα χωρίς την ανάγκη ίδρυσης καταδυτικών πάρκων, αφού το ενδιαφέρον αυτών καθ' εαυτών των βυθισμένων πλοίων, (όπως άλλωστε και των ενάλιων αρχαίων), τα καθιστά άμεσα ελκυστικά, χωρίς τον απαραίτητο χρόνο αναμονής για την αποκατάσταση και ανάπτυξη της υποβρύχιας ζωής αλλά και χωρίς την ανάγκη διαρκούς φύλαξης για την εν τω μεταξύ αποτροπή της λαθραλιείας.

Το Υπουργείο Πολιτισμού από το 2003, με σχετική Υπουργική Απόφαση, (Υ/ΑΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48604/3385/2003, ΦΕΚ Β' 1701/19-11-2003), ανακήρυξε όλα τα ναυάγια της χώρας παλαιότητας άνω των 50 ετών ως μνημεία, και απαγορεύονται έκτοτε σε αυτά παντελώς οι καταδύσεις αναψυχής. Στα ναυάγια αυτά δεν επιτρέπονταν έως σήμερα οι καταδύσεις αναψυχής.

Με τη νέα ρύθμιση του Ν.4688/2020, απαγορεύονται οι ασυνόδευτες καταδύσεις αλλά επιτρέπονται οι καταδύσεις με συνοδεία από αναγνωρισμένους εν ενεργεία και νομίμως αδειοδοτημένους παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής.

Απαγορεύεται κατά την κατάδυση, η οποιαδήποτε επέμβαση ή αλλοίωση στα ναυάγια, καθώς και η συλλογή, αποκομιδή ή και απλή μετακίνηση οποιωνδήποτε αντικειμένων από τα ως άνω ναυάγια ή το βυθό γύρω από αυτά. Αξιοποιείται με τον τρόπο αυτό ένα τόσο σπουδαίο καταδυτικό αξιοθέατο και ενισχύεται η προστασία του με την πρόβλεψη αυστηρών ποινών (άρθρο 14).

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, και κατά περίπτωση του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, καθορίζονται οι όροι της κατάδυσης στα ναυάγια της παρ. 1 ή σε ομάδα ναυαγίων της παρ. 1 ή σε μεμονωμένο ναυάγιο της παρ. 1, ο τρόπος γνωστοποίησης των καταδύσεων στην εφορεία ενάλιων αρχαιοτήτων και οι λοιπές υποχρεώσεις των παρόχων καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής και των επισκεπτών.

Ειδικότερα, οι όροι της κατάδυσης καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και κατά περίπτωση του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Με βάση τον νέο τουριστικό νόμο είναι επίσης επιτρεπτή με άδεια της Λιμενικής Αρχής και κατόπιν υποβολής μελέτης αγκύρωσης και τοπογραφικού διαγράμματος κατά ΕΓΣΑ 87, η εποχιακή πρόσδεση πλησίον των σύγχρονων ναυαγίων κοινόχρηστων ναυδέτων ή μόνιμη τοποθέτηση ναυδέτων εφόσον τηρείται η διαδικασία της παρ.3 του άρθρου 14 του Ν.2971/2001 (Α' 285) για χρήση από τα σκάφη που χρησιμοποιούνται για τις καταδύσεις προς αποφυγή αγκυροβολίας και με τον όρο να μην επέρχεται οποιαδήποτε αλλοίωση ή κίνδυνος αλλοίωσης στα ναυάγια.

2.4 Καταδυτικά αξιοθέατα - Ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα

Με το άρθρο 8 του Ν. 4688/2020 ρυθμίζεται για πρώτη φορά ο θεσμός των ελεύθερων τεχνητών υποβρύχιων αξιοθέατων:

- Επιτρέπεται η χωρίς αντάλλαγμα πόντιση σε θαλάσσιους χώρους σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 41 του Ν. 3153/2003 (Α' 153) και, αφού προηγηθεί η περιβαλλοντική αδειοδότηση, του Ν. 4014/2011 (Α' 209) πλοίων, παραδοσιακών πλοίων, ναυαγίων, πλωτών ναυπηγημάτων ή άλλων τεχνητών κατασκευών ή έργων τέχνης για τον εμπλουτισμό της υποθαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας ή/και την εν γένει βελτίωση της ελκυστικότητας του υποβρύχιου τοπίου με τη διαμόρφωση καταδυτικών αξιοθέατων. Εισάγεται παράλληλα η υποχρέωση των ιδιοκτητών εφόσον τα αποκομίσουν, να επαναφέρουν αμέσως με δαπάνες τους τον βυθό στην πρότερη κατάσταση.
- Οι ελεύθερες ή αυτόνομες καταδύσεις αναψυχής και η επιφανειακή παρατήρηση του βυθού στα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα είναι ελεύθερες για όλους και δεν επιτρέπεται να εισπράττεται αντάλλαγμα για την είσοδο και χρήση του θαλάσσιου χώρου, όπου ευρίσκονται.
- Η δημιουργία Ελεύθερων Τεχνητών Υποβρύχιων Αξιοθέατων απαγορεύεται σε ακτίνα χιλίων (1.000) μέτρων από τα όρια χωροθέτησης καταδυτικού πάρκου.
- Είναι επιτρεπτή με άδεια της Λιμενικής Αρχής και κατόπιν υποβολής μελέτης αγκύρωσης και τοπογραφικού διαγράμματος κατά ΕΓΣΑ 87, η πόντιση πλησίον των ελεύθερων τεχνητών υποβρύχιων αξιοθέατων η εποχιακή πρόσδεση σε αυτά κοινόχρηστων ναυδέτων για χρήση από τα σκάφη που χρησιμοποιούνται για τις καταδύσεις προς αποφυγή αγκυροβολίας και με τον όρο να μην επέρχεται οποιαδήποτε αλλοίωση ή κίνδυνος αλλοίωσης στα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα. Η μόνιμη τοποθέτηση ναυδέτων απαιτεί την άδεια της παρ.3 του άρθρου 14 του Ν.2971/2001 (Α' 285). Η δυνατότητα πόντισης ναυδέτων για την πρόσδεση σκαφών που χρησιμοποιούνται για καταδύσεις, αποσκοπεί στην προστασία των αξιοθέατων αλλά και των αυτοδυτών από τις αλληπάλληλες αγκυροβολήσεις.
- Απαγορεύεται επίσης κάθε μορφής αλιείας, σε ακτίνα 50 μέτρων από την περίμετρο των ελεύθερων τεχνητών υποβρύχιων αξιοθέατων. Σε περίπτωση διενέργειας καταδύσεων στα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα απαγορεύεται η αγκυροβολία σκάφους σε απόσταση 100 μέτρων από την επιφανειακή σήμανση των καταδύσεων.

2.5 Κίνητρα για την ίδρυση και λειτουργία καταδυτικών αξιοθέατων

Στο άρθρο 10 του Ν. 4688/2020 περιγράφονται τα κίνητρα για την ίδρυση και λειτουργία καταδυτικών αξιοθέατων:

- Η χωροθέτηση, η αδειοδότηση, η κατασκευή και η λειτουργία ΕΕΑΧ, καταδυτικών πάρκων και ελεύθερων τεχνητών υποβρύχιων αξιοθέατων θεωρούνται επενδύσεις αναπτυξιακού, τουριστικού, πολιτιστικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα και μπορούν να επιδοτούνται από εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή χρηματοδοτικά προγράμματα.
- Για χορηγίες από φυσικά ή νομικά πρόσωπα προς φυσικά ή νομικά πρόσωπα για τη χωροθέτηση, αδειοδότηση, ίδρυση, κατασκευή και λειτουργία ΕΕΑΧ, καταδυτικών πάρκων και ελεύθερων τεχνητών υποβρύχιων αξιοθέατων, δεν επιβάλλεται φόρος δωρεάς, εκτός αν οι χορηγίες υπερβαίνουν το ύψος της αντιπαροχής, και ισχύει γι' αυτές οποιαδήποτε άλλη απαλλαγή ή ευνοϊκή διάταξη της ισχύουσας νομοθεσίας για τις χορηγίες.
- Οι δαπάνες της παρ. 2, που πραγματοποιούνται από φυσικά πρόσωπα που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, καθώς και από νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδά τους μόνο μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής και κατά τον χρόνο έναρξης της λειτουργίας του επιχορηγούμενου καταδυτικού αξιοθέατου, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 22 του Ν. 4172/2013 (Α' 167).

2.6 Συμβούλιο καταδυτικού τουρισμού και αρμοδιότητές του

Στην Ελλάδα, η άσκηση υποβρύχιας δραστηριότητας στη θάλασσα και στις λουιές περιοχές αρμοδιότητας του Υ.Ε.Ν. με αναπνευστικές συσκευές ή άλλα υποθαλάσσια μέσα, χάριν αναψυχής ή αθλητικών σκοπών, η εκπαίδευση εκπαιδευτών αυτοδυτών και ερασιτεχνών αυτοδυτών υπάγεται στην εποπτεία και στον έλεγχο του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας (Υ.Ε.Ν.).

Με βάση τον Ν. 4688/2020, προβλέπεται η ίδρυση «Εθνικού Συμβουλίου Καταδυτικού Τουρισμού», το οποίο θα είναι επιφορτισμένο με την παρακολούθηση την πορείας του κλάδου και θα συνεργάζεται με συναρμόδιους φορείς για την ανάπτυξη και προώθηση του καταδυτικού τουρισμού στη χώρα μέσω μιας Εθνικής Στρατηγικής.

Σκοπός του Συμβουλίου Καταδυτικού Τουρισμού είναι να συνδράμει συμβουλευτικά τον υπουργό Τουρισμού και μέσω αυτού την Πολιτεία στο σύνολό της, για την παρακολούθηση της πορείας και των εξελίξεων του κλάδου, τον σχεδιασμό της εθνικής στρατηγικής για την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού καθώς και για τη δημιουργία ενός εθνικού δικτύου καταδυτικών αξιοθέατων. Πέραν αυτού στον ειδικότερο σκοπό της λειτουργίας του Συμβουλίου αυτού περιλαμβάνεται η διαρκής ενημέρωση του υπουργού Τουρισμού για ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού αναψυχής, καθώς και η μέριμνα για την προώθηση και προβολή των αξιοθέατων καταδυτικού τουρισμού αναψυχής της χώρας υπό το πρίσμα της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος, στο πλαίσιο υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης για τον καταδυτικό τουρισμό.

Αναλυτικά το Συμβούλιο Καταδυτικού Τουρισμού:

- Εισηγείται την εθνική στρατηγική ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού, με βάση τα είδη καταδυτικού τουρισμού που κρίνει ότι πρέπει να προωθηθούν, ανάλογα με τις τρέχουσες κοινωνικές, οικονομικές ή άλλες συνθήκες.
- Ενημερώνει και συμβουλεύει τον Υπουργό Τουρισμού για τις ενδεδειγμένες σχετικές ρυθμίσεις και δράσεις στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού.
- Συνεργάζεται με τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Τουρισμού ή και άλλων Υπουργείων για την επίτευξη της ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού.
- Συνεργάζεται με τις Περιφέρειες για τη διαμόρφωση κατάλληλων δράσεων για την υλοποίηση, σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, της εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού και τη δημιουργία του Εθνικού Δικτύου Καταδυτικών Αξιοθέατων.
- Συνεργάζεται με τους σχετικούς επαγγελματικούς και άλλους κοινωνικούς φορείς.
- Συνεργάζεται με ιδρύματα και φορείς εκπαίδευσης για τη δημιουργία και ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και συνείδησης σε θέματα θαλάσσιου και ιδίως καταδυτικού τουρισμού.
- Συνεργάζεται με αντίστοιχες υπηρεσίες άλλων κρατών και με ευρωπαϊκούς ή και διεθνείς οργανισμούς για την ανταλλαγή δεδομένων και καλών πρακτικών, την υλοποίηση προγραμμάτων και τη διοργάνωση κοινών ενημερωτικών δράσεων.
- Προτείνει και πραγματοποιεί δράσεις για την προβολή του ελληνικού καταδυτικού τουρισμού, σε συνεργασία με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ) και τα αντίστοιχα γραφεία ΕΟΤ του εξωτερικού.
- Παρακολουθεί την πορεία της ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού και εισηγείται βελτιωτικές παρεμβάσεις.
- Συλλέγει στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη λειτουργία, την κατάσταση και ιδίως τους επισκέπτες των επισκέψιμων ενάλιων αρχαιολογικών χώρων και των καταδυτικών πάρκων της Χώρας προς παρακολούθηση και αξιολόγηση εκάστου καταδυτικού αξιοθέατου και προς διευκόλυνση ενός γενικότερου σχεδιασμού για τα ζητήματα καταδυτικού τουρισμού. Σε περίπτωση που εντός Υπουργείων λειτουργούν δομές συλλογής ή/και επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων σχετικών καθ' οιονδήποτε τρόπο με τον καταδυτικό τουρισμό, αυτές οφείλουν να ενημερώνουν άμεσα για τα στοιχεία αυτά το Συμβούλιο Καταδυτικού Τουρισμού.
- Συνεργάζεται με τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας για την προστασία του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος στις περιοχές ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού.
- Συνεργάζεται με τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και με τη Γενική Γραμματεία Αιγαίου και Νησιωτικής

Πολιτικής για την επίτευξη της ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού στο νησιωτικό χώρο.

2.7 Νέος θεσμός: Πρεσβευτής του ελληνικού τουρισμού

Με το άρθρο 20 του Ν. 4688/2020 εισάγεται ο νέος θεσμός του πρεσβευτή του ελληνικού τουρισμού. Ο τίτλος αυτός θα αποτελέσει ένα μέσο στρατηγικής διείσδυσης σε παραδοσιακές και νέες αγορές, καθώς και σε νέα τμήματα των αγορών - στόχων του ελληνικού τουρισμού για την προώθηση του τουριστικού προϊόντος μέσα από τις εμπειρίες και τη γνώση προσώπων που δραστηριοποιούνται εκτός Ελλάδας.

Ο τίτλος απονέμεται σε φυσικά και νομικά πρόσωπα που μεσώ της παρουσίας τους στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, του προσωπικού ή επαγγελματικού χώρου δραστηριοποίησης τους ή χάριν της προσωπικότητάς τους δύνανται να επηρεάζουν με θετικό τρόπο το κοινό και να μεταδίδουν σημαντικές πληροφορίες και θετικά μηνύματα για τη χώρα μας. Ο τίτλος είναι τιμητικός και δεν αφορά σε αμειβόμενη θέση.

2.8 Παραχώρηση θαλασσίων εκτάσεων (περί αιγιαλού και παραλίας)

Όσον αφορά στην παραχώρηση θαλασσίων εκτάσεων, στο Ν. 2971/2001 περί αιγιαλού, παραλίας και άλλων διατάξεων (ΦΕΚ Α 285/2001) γίνεται αναφορά σε τρία άρθρα:

- Άρθρο 13 - Παραχώρηση απλής χρήσης αιγιαλού, παραλίας. Ως απλή χρήση ορίζεται κάθε χρήση, εφόσον από αυτή δεν παραβιάζεται ο προορισμός τους ως κοινόχρηστων πραγμάτων και δεν επέρχεται αλλοίωση στη φυσική μορφολογία τους και τα βιοτικά στοιχεία τους. Η παραχώρηση της απλής χρήσης του αιγιαλού και της παραλίας γίνεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, έναντι ανταλλάγματος κατά τις διατάξεις για την εκμίσθωση δημόσιων κτημάτων, πλην του αιγιαλού και της παραλίας κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων, προστατευόμενων περιοχών, ευπαθών οικοσυστημάτων και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, τη διαχείριση των οποίων έχει η αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού. Σε Ο.Τ.Α., φορείς διοίκησης και εκμετάλλευσης Λιμένων, οργανισμούς κοινής ωφέλειας και Ν.Π.Δ.Δ., η παραχώρηση δύναται να γίνει και απευθείας με ή χωρίς αντάλλαγμα. Σε ιδιωτικό φορέα διαχείρισης, η παραχώρηση γίνεται πάντοτε με αντάλλαγμα. Επίσης, στην τρίτη παράγραφο, σημειώνεται πως είναι δυνατή η παραχώρηση για την άσκηση δραστηριοτήτων που εξυπηρετούν τους λουόμενους ή την αναψυχή του κοινού (όπως εκμίσθωση θαλάσσιων μέσων αναψυχής, καθισμάτων, ομπρελών, λειτουργία τροχήλατου αναψυκτήριου κ.λπ.).

- Άρθρο 14 - Παραχώρηση του αιγιαλού και της παραλίας για την εκτέλεση έργων. Δίνεται το δικαίωμα παραχώρησης χρήσης αιγιαλού, παραλίας, συνεχόμενου ή παρακείμενου θαλάσσιου χώρου, ή του πυθμένα για την εκτέλεση έργων που εξυπηρετούν εμπορικούς, βιομηχανικούς, συγκοινωνιακούς, λιμενικούς ή άλλου είδους σκοπούς. Οι ενδιαφερόμενοι υποβάλλουν αίτηση προς την αρμόδια Κτηματική Υπηρεσία, μαζί με τεχνικό φάκελο. Προβλέπεται η παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης αιγιαλού, παραλίας, θάλασσας ή πυθμένα και: α) για σκοπούς κοινωφελείς ή αναβάθμισης περιβάλλοντος, εφόσον τα έργα εκτελούνται από το Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ. ή επιχειρήματα κοινής ωφέλειας, β) για ναυταθλητικά έργα, γ) για έργα εξυπηρέτησης υδατοκαλλιεργειών, δ) για ερευνητικούς σκοπούς. Στα έργα που μπορούν να εκτελεστούν περιλαμβάνεται και η τοποθέτηση υποθαλάσσιων αγωγών και καλωδίων εν γένει, ναυδέτων, πλωτών προβλητών και εξεδρών και η πόντιση τεχνητών υφάλων.
- Άρθρο 16 - Παραχώρηση νησίδων και αβαθών θαλάσσιων εκτάσεων. Επιτρέπεται η παραχώρηση, σύμφωνα με τις διατάξεις για τα δημόσια κτήματα, της χρήσης νησίδων, υφάλων, σκοπέλων και αβαθών θαλάσσιων εκτάσεων και του συνεχόμενου αιγιαλού και της παραλίας για την εξυπηρέτηση σκοπών γεωργικών, κτηνοτροφικών, ναυταθλητικών, τουριστικών, σκοπών αλιείας, ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας, εθνικής άμυνας και ασφάλειας και περιβαλλοντικής έρευνας, εφόσον η συγκεκριμένη χρήση ή δραστηριότητα δεν αντίκειται σε συγκεκριμένο χωροταξικό σχεδιασμό ή ειδικές διατάξεις για καθορισμό χρήσεων γης.

Με τον Ν. 4688/2020 επανακαθορίζεται και εξορθολογίζεται το καθεστώς της παραχώρησης του δικαιώματος απλής χρήσης των κοινοχρήστων πραγμάτων της παραγράφου 1 του άρθρου 13 του Ν. 2971/2001 (Α' 285) προς όφελος της εθνικής οικονομίας και της ανάδειξης του εθνικού τουριστικού προϊόντος. Παράλληλα, διατηρείται το καθεστώς ήπιας διαχείρισης και ανάπτυξης του οικοσυστήματος των ακτών και λαμβάνεται μέριμνα για την πλήρη εναρμόνιση με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς προβλέπεται ικανό εμβαδό για την ελεύθερη και χωρίς περιορισμούς πρόσβαση στις ακτές της χώρας.

Σύμφωνα με τον Ν. 4688/2020 τροποποιούνται - συμπληρώνονται οι διατάξεις του Ν. 2971/2001 σχετικά με τον αιγιαλό και την παραλία στα εξής σημεία (άρθρα 43-46):

- Αυξάνεται κατά διακόσια (200) τετραγωνικά μέτρα (από 300 τ.μ που ισχύει σε 500 τ.μ) το ανώτατο όριο σε εμβαδόν κάθε παραχώρησης της απλής χρήσης αιγιαλού, παραλίας, όχθης, παρόχθιας ζώνης, υδάτινου στοιχείου θάλασσας, λιμνοθάλασσας, λίμνης και πλεύσιμου ποταμού, για την άσκηση δραστηριοτήτων που εξυπηρετούν τους λουσιμένους ή την αναψυχή του κοινού, εφόσον εξασφαλίζεται η ελεύθερη διέλευση του κοινού και ανάλογα με τη σύσταση του εδάφους του αιγιαλού.

- Μειώνεται κατά 10% (από 60% σε 50%) το ελάχιστο ποσοστό της έκτασης του αιγιαλού που πρέπει να παραμένει ελεύθερη, μη υπολογιζόμενου του χώρου που είναι δυσπρόσιτος και μη αξιοποιήσιμος και με τους περιορισμούς, ως προς το ποσοστό κάλυψης του αιγιαλού, που ορίζονται στην απόφαση παραχώρησης. Δεν ισχύει για τις παραχωρήσεις σε όμορα του κοινοχρήστου χώρου ξενοδοχεία και σύνθετα τουριστικά καταλύματα των υποπερ. αα' και δδ' της περ. α της παρ. 2 του άρθρου 1 του Ν. 4276/2014, που λειτουργούν νόμιμα, ο περιορισμός του εμβαδού κάθε παραχώρησης της απλής χρήσης αιγιαλού, παραλίας, όχθης ή παρόχθιας ζώνης, σε πεντακόσια (500) τ.μ., κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα.
- Επιτρέπεται, με απόφαση του Προϊσταμένου της αρμόδιας Κτηματικής Υπηρεσίας, η άνευ ανταλλάγματος παραχώρηση τμημάτων του αιγιαλού και της παραλίας προς Ο.Τ.Α. α' βαθμού για την τοποθέτηση επ' αυτών, μη μονίμως πακτωμένων στο έδαφος και μέγιστου εμβαδού 10 τ.μ. ειδικών κατασκευών, οι οποίες προορίζονται για τη διεξαγωγή ενημερωτικών - εκπαιδευτικών εκδηλώσεων σχετικά με την ασφάλεια του κοινού και την πρόληψη ατυχημάτων στη θάλασσα.
- Καθορίζεται επακριβώς σε ποσοστό 5% επί του ανταλλάγματος της παραχώρησης έκτασης του αιγιαλού, παραλίας, όχθης, παρόχθιας ζώνης, υδάτινου στοιχείου, πυθμένα και υπεδάφους του βυθού της θάλασσας, λιμνοθάλασσας, λίμνης και κοίτης πλεύσιμου ποταμού, το ύψος της εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης του έργου για την εκτέλεση έργων που εξυπηρετούν σκοπούς κοινωφελείς ή προστασίας του περιβάλλοντος, ναυαθλητικούς, ύδρευσης, ερευνητικούς, αποχέτευσης, επιστημονικούς, ανάπλασης, βιομηχανικούς, εξορυκτικούς, λιμενικούς, συγκοινωνιακούς, ναυπηγοεπισκευαστικούς, υδατοκαλλιεργητικούς, ενεργειακούς και αλιευτικούς.
- Περιορίζεται σε ένα (1) έτος από πέντε (5), το χρονικό διάστημα αποκλεισμού των οριζόμενων φυσικών και νομικών προσώπων από οποιαδήποτε παραχώρηση αιγιαλού, παραλίας, όχθης και παρόχθιας ζώνης, υδάτινου στοιχείου, πυθμένα και υπεδάφους του πυθμένα θάλασσας, λιμνοθάλασσας, λίμνης και κοίτης πλεύσιμου ποταμού.

2.9 Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης: Ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και καθεστώς λειτουργίας

Ως Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) κατά την έννοια των άρθρων 2 παρ. 1 περ. λ' και 9 παρ. 12 του Ν. 1892/1990 (Α' 101), χαρακτηρίζονται δημόσιες ή ιδιωτικές εκτάσεις εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων, εκτός ορίων οικισμών προϋφιστάμενων του 1923 και εκτός ορίων οικισμών κάτω των δύο χιλιάδων (2.000) κατοίκων, όπου δημιουργείται ένα σύνολο τουριστικών εγκαταστάσεων, αποτελούμενο από ξενοδοχεία διαφόρων λειτουργικών μορφών, εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής της παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν.

4276/2014 (Α' 155), καθώς και συμπληρωματικές εγκαταστάσεις αναψυχής, άθλησης και γενικά υπηρεσιών διάθεσης του ελεύθερου χρόνου των τουριστών.

Κατ' εξαίρεση είναι δυνατή η δημιουργία Π.Ο.Τ.Α. και σε εκτάσεις ή τμήματα εκτάσεων, που βρίσκονται εντός ορίων του Γενικού Πολεοδομικού σχεδίου (Γ.Π.Σ.) ή του Σχεδίου Χωροταξικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.), αλλά μόνο σε περιοχές, που καθορίζονται από τα παραπάνω σχέδια ως περιοχές τουρισμού - αναψυχής, σύμφωνα με το άρθρο 8 του από 23.2.1987 προεδρικού διατάγματος και εφόσον τηρείται η διαδικασία των παραγράφων 3, 4 και 6 του άρθρου 29 του Ν. 2545/1997.

Ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση των Π.Ο.Τ.Α. γίνεται μετά από αίτηση φυσικών ή νομικών προσώπων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και ύστερα από γνώμη του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου, σε εφαρμογή εγκεκριμένου χωροταξικού σχεδίου, εθνικού ή περιφερειακού επιπέδου, ή τομεακής αναπτυξιακής - χωροταξικής μελέτης και εναρμονίζεται με τις χρήσεις και λειτουργίες της ευρύτερης περιοχής και τους γενικότερους αναπτυξιακούς στόχους.

Εάν δεν υφίσταται εγκεκριμένο χωροταξικό σχέδιο ή τομεακή αναπτυξιακή χωροταξική μελέτη πριν το χαρακτηρισμό και την οριοθέτηση μιας περιοχής ως Π.Ο.Τ.Α., απαιτείται η σύνταξη και έγκριση γενικών κατευθύνσεων τουριστικής πολιτικής για τη δημιουργία Π.Ο.Τ.Α., σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Οι κατευθύνσεις αυτές συντάσσονται από τον Ε.Ο.Τ. και εγκρίνονται με απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

Με την κοινή απόφαση χαρακτηρισμού και οριοθέτησης Π.Ο.Τ.Α. καθορίζονται και εγκρίνονται τα εξής:

- Οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης στα πλαίσια εφαρμογής της διάταξης της παρ. 2 του άρθρου 29 του Ν. 2545/1997, καθώς και οι τυχόν πρόσθετοι περιορισμοί που αποσκοπούν στον έλεγχο της έντασης κάθε χρήσης.
- Οι ειδικότεροι όροι και τα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος από την ίδρυση και λειτουργία της Π.Ο.Τ.Α.
- Η Γενική Διάταξη των προβλεπόμενων εγκαταστάσεων και η μέγιστη ανά χρήση εκμετάλλευση και τα διαγράμματα των δικτύων υποδομής, εκτός εάν πρόκειται να ακολουθηθεί η διαδικασία της παρ. 6 (Ν. 2545/1997).
- Ο φορέας ίδρυσης και εκμετάλλευσης της Π.Ο.Τ.Α.

Η μεταβολή της έκτασης των ορίων της Π.Ο.Τ.Α. επιτρέπεται μόνον εφόσον τηρηθούν αναλόγως οι διαδικασίες, που προβλέπονται από τις διατάξεις του Ν. 2545/1997 για την ίδρυσή της.

Με τον Ν. 4688/2020 (άρθρα 15-22) τροποποιείται και συμπληρώνεται το άρθρο 29 του Ν. 2545/1997 αναφορικά με το καθεστώς λειτουργίας που διέπει τις Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) στα εξής κατά βάση σημεία:

Επιτρέπονται, με Κ.Υ.Α., μετά την έκδοση του σχετικού προεδρικού διατάγματος, τροποποιήσεις της οριοθέτησης της Π.Ο.Τ.Α. υπό την προϋπόθεση ότι η μεταβολή της έκτασης της Π.Ο.Τ.Α. δεν θα υπερβαίνει αθροιστικά το 15%, αντί του 10% που ισχύει σήμερα, της αρχικώς οριοθετήσας έκτασης.

Προβλέπεται δυνατότητα απόσπασης τμήματος ή τμημάτων ήδη οριοθετημένης Π.Ο.Τ.Α. και οριοθέτησης και χαρακτηρισμού της στη συνέχεια ως νέας αυτοτελούς Π.Ο.Τ.Α., εφόσον πληρούνται όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για τη δημιουργία Π.Ο.Τ.Α. Με Π.Δ. μπορεί επίσης να ορίζεται και νέος διαφορετικός φορέας εκμετάλλευσης για την αποσπώμενη Π.Ο.Τ.Α.

Εφαρμόζονται οι διατάξεις περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων και για την εξαγορά και ενσωμάτωση οδών, που δεν εξυπηρετούν το κοινό ή τρίτους, στις εκτάσεις Π.Ο.Τ.Α.

Προβλέπεται η δυνατότητα καθορισμού, με Π.Δ. χαρακτηρισμού και οριοθέτησης Π.Ο.Τ.Α., ειδικών ζωνών προστασίας περιμετρικά της οριοθετούμενης Π.Ο.Τ.Α., στις οποίες μπορεί να καθορίζονται ειδικοί όροι και περιορισμοί στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στην εν γένει άσκηση δραστηριοτήτων και λειτουργιών.

Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις στις Π.Ο.Τ.Α. επιτρέπονται όλες οι χρήσεις της γενικής κατηγορίας τουρισμός-αναψυχή του άρθρου 8 του από 23.2.1987 ΠΔ (ΦΕΚ Δ' 166). Όμως έχει εκδοθεί και ισχύει νέο Π.Δ. 59/2018 (ΦΕΚ Α' 114) «Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης», με το οποίο καθορίζεται εκ νέου το περιεχόμενο της γενικής κατηγορίας «τουρισμός-αναψυχή» (άρθρο 5). Έτσι, με την προτεινόμενη διάταξη διευκρινίζεται ότι στις Π.Ο.Τ.Α. επιτρέπεται να περιλαμβάνονται όλες οι κατηγορίες και το περιεχόμενο των χρήσεων γης, που ορίζονται στο εκάστοτε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, κατά την ημερομηνία έκδοσης του προεδρικού διατάγματος χαρακτηρισμού και οριοθέτησης της Π.Ο.Τ.Α.

2.10 Τουριστικές λιμενικές εγκαταστάσεις

Με τον Ν. 4688/2020 (άρθρα 23-28) ρυθμίζονται επίσης θέματα σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις και συγκεκριμένα:

α. Διευρύνονται τα όρια της χερσαίας ζώνης των μαρίνων που ακολουθούν τη διαδικασία χωροθέτησης της παρ. Ι του άρθρου 31 του Ν. 2160/1993 (σε δύο στάδια), από 50.000 σε 80.000 τ.μ.

β. Δύναται ο Υπουργός Τουρισμού να προχωρήσει σε διαγωνιστική διαδικασία:

- Ανεύρεσης φορέα διαχείρισης σε χωροθετημένους τουριστικούς λιμένες για τους οποίους δεν έχει προχωρήσει η διαδικασία υπογραφής της σύμβασης παραχώρησης της χρήσης και εκμετάλλευσής τους.
- Ανάδειξης φορέα που θα αναλάβει τη χρήση και εκμετάλλευση της συγκεκριμένης ζώνης αγκυροβολιού ή του συγκεκριμένου καταφυγίου

τουριστικών σκαφών, σε περίπτωση ανάκλησης παραχώρησης της χρήσης και εκμετάλλευσης ζώνης αγκυροβολιού ή καταφυγίου τουριστικών σκαφών.

γ. Προβλέπεται ότι το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (Τ.Α.Ι.Π.Ε.Δ) ενεργεί ως «Αρχή Σχεδιασμού» για τους τουριστικούς λιμένες που αξιοποιούνται αυτοτελώς από αυτό.

2.11 Ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφορίας για τον τουρισμό

Η βιώσιμη ανάπτυξη, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι ένας μείζονος στρατηγικής σημασίας στόχος που πρέπει να κατευθύνει το σύνολο των πολιτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Περιλαμβάνει τρεις διαστάσεις: την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική ισότητα και συνοχή και την οικονομική ευημερία. Ο τουρισμός σχετίζεται με το σύνολο των εν λόγω διαστάσεων. Έχει περιβαλλοντικές επιπτώσεις, απορροφά ένα μεγάλο μέρος της απασχόλησης και η εξέλιξή του επηρεάζει την κοινωνική συνοχή, ενώ αποτελεί βασική συνιστώσα της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχοντας αναγνωρίσει τη σημασία του τουρισμού για την ευρωπαϊκή οικονομία, προωθεί τη διατύπωση πολιτικών για τον κλάδο του τουρισμού, με στόχο την αειφόρο και ποιοτική ανάπτυξη των τουριστικών προορισμών, την ενίσχυση του κλάδου και τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης.

Η οργάνωση της τουριστικής ανάπτυξης μέσω του χωροταξικού σχεδιασμού, που βασίζεται στις αρχές της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης, συμβάλλει στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης των επενδυτών και αναδεικνύει τη χώρα σε ώριμο τουριστικό προορισμό. Με τον κατάλληλο χωρικό σχεδιασμό η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να επηρεάσει θετικά ένα σημαντικό τμήμα των λοιπών παραγωγικών δραστηριοτήτων της χώρας. Η διατήρηση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και του τοπίου, καθώς και η αντιμετώπιση των επιπτώσεων που σχετίζονται με τις κλιματικές αλλαγές αποτελούν βασική προϋπόθεση για την επίτευξη ενός αειφόρου τουρισμού, ο οποίος επιδρά με θετικό τρόπο στην απασχόληση και την ανάπτυξη.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός για τον τουρισμό εντάσσεται στο βασικό θεσμικό πλαίσιο για τον χωροταξικό σχεδιασμό γενικά (Ν. 2742/1999) που θεσμοθέτησε ένα σύνθετο πολυεπίπεδο σύστημα σχεδιασμού (Γενικό και Ειδικά Πλαίσια-Σχέδια σε Εθνικό επίπεδο και Περιφερειακά) ως προς τις προϋποθέσεις και διαδικασίες που αποδείχθηκε εξαιρετικά δυσλειτουργικό και αναποτελεσματικό, ιδιαίτερα δε, αδύναμο ως προς την ανάγκη διασύνδεσης χωροταξικού σχεδιασμού και αναπτυξιακής πολιτικής.

Με βάση τον Νόμο αυτό θεσμοθετήθηκε με ΚΥΑ (Κοινή Υπουργική Απόφαση ΦΕΚ 1138/2009) το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης

(ΕΠΣΧΑΑ) για τον Τουρισμό που θεωρητικά θα πρέπει να αποτελεί την αναφορά για τα άλλα ΕΠΣΧΑΑ και τα Περιφερειακά Σχέδια, καθώς προσδιορίζει χωρικές ενότητες (περιοχές) με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αναφέρεται σε ορισμένες ειδικές μορφές τουρισμού και σε ειδικές τεχνικές υποδομές (γενικού χαρακτήρα) που στηρίζουν την τουριστική ανάπτυξη. Εκτός των βασικών αυτών κατευθύνσεων το ΕΠΣΧΑΑ Τουρισμού εισάγει και την έννοια των «σύνθετων και ολοκληρωμένων τουριστικών υποδομών μικτής χρήσης», ενώ κάνει και ειδική αναφορά στις περιοχές προστασίας της φύσης. Τέλος, περιλαμβάνει ένα συνοπτικό Πρόγραμμα Δράσης για την δεκαεπενταετία που αφορά στις απαραίτητες διοικητικές ενέργειες προσαρμογής.

Το 2013 αναθεωρήθηκε το ΕΠΣΧΑΑ Τουρισμού (ΦΕΚ 3155/2013). Το «νέο» χωροταξικό του τουρισμού κάνει διάκριση μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων τουριστικά περιοχών και προσδιορίζει χωρικά περιοχές κατάλληλες για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (π.χ. ιαματικού, χειμερινού, κλπ.).

Όμως περιβαλλοντικές οργανώσεις και άλλοι φορείς προσέφυγαν στο ΣτΕ (Συμβούλιο της Επικρατείας) κατά της αναθεώρησης αυτής και το ΣτΕ το 2015 ακύρωσε (για τυπικούς λόγους) το ΕΠΣΧΑΑ Τουρισμού του 2013. Κατόπιν αυτής της εξέλιξης αναμένεται νέα πρόταση για το χωροταξικό του τουρισμού.

Έτσι, σύμφωνα με την απόφαση 3632/2015 της ολομέλειας του ΣτΕ, ακυρώθηκε το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης του Τουρισμού (ΦΕΚ 3155/Β/2013) με αποτέλεσμα έκτοτε να ισχύει το προγενέστερο (ΦΕΚ 1138/Β/2009).

Με το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 1138/Β/2009) δίνονται οι κατευθύνσεις και καθορίζονται οι κανόνες και τα κριτήρια για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον ελληνικό χώρο και των αναγκαίων υποδομών του.

Ειδικότερα αυτό αφορά:

1. Την περιβαλλοντική αναβάθμιση περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος και την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης, σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής .
2. Τη θεματική, χρονική και χωρική διεύρυνση της τουριστικής δραστηριότητας με πολιτικές που εμπλουτίζουν το προϊόν και ενθαρρύνουν ή αποθαρρύνουν τη συγκέντρωση των επενδύσεων στον τουρισμό.
3. Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος, με την προσαρμογή του σχεδιασμού στις νέες προκλήσεις και πολιτικές και ειδική μέριμνα για την ανάδειξη και προβολή της ταυτότητας του.
4. Την προώθηση της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσα από τη δημιουργία σταθερού πλαισίου κανόνων που αφορούν στη χωροθέτηση, επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό και τη δημιουργία συνθηκών για την προσέλκυση σημαντικών, για την εθνική οικονομία, τουριστικών επενδύσεων.

5. Τη διάχυση των αποτελεσμάτων του τουρισμού στους υπολοίπους τομείς της οικονομίας, με πολιτικές οι οποίες ενισχύουν τη διασύνδεσή τους.

6. Τη βελτίωση του συνολικού οικονομικού αποτελέσματος της τουριστικής δραστηριότητας και του βαθμού απόδοσής της.

7. Την παροχή των αναγκαίων κατευθύνσεων προς τα υποκείμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της αειφόρου, συνεκτικής και ολοκληρωμένης διαχείρισης του χώρου.

Με βάση το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 1138/Β/2009), εισάγεται η έννοια του καταδυτικού τουρισμού, ως είδος αθλητικού τουρισμού που περιλαμβάνεται στις Ειδικές μορφές τουρισμού (Άρθρο 6, παρ.Ε.1.3). Σύμφωνα με αυτό, ο καταδυτικός τουρισμός προωθείται για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος σε αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές με την ανάπτυξη οργανωμένων θεματικών καταδυτικών πάρκων.

Προωθείται επίσης, η κατασκευή χερσαίων εγκαταστάσεων υποστήριξης της υποβρύχιας δραστηριότητας (μουσείων, ενυδρείων, κ.λπ.) σε περιοχές που γειτνιάζουν με αυτές όπου αναπτύσσονται οι καταδυτικές δραστηριότητες.

2.12 Ατυχήματα στους χωροθετημένους καταδυτικούς προορισμούς – Αστική ευθύνη και δομές υγείας

Η αστική ευθύνη σε χωροθετημένους καταδυτικούς προορισμούς προσδιορίζεται με βάση το άρθρο 12 του Ν. 3409/2005 βάσει του οποίου ο παροχέας καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής καλύπτει υποχρεωτικά την αστική του ευθύνη με ασφάλιση σε ασφαλιστική επιχείρηση ή διεθνώς αναγνωρισμένο ασφαλιστικό συνεταιρισμό που εδρεύει σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και την αστική ευθύνη των εκπαιδευτών και των προστηθέντων αυτού έναντι των προσώπων στα οποία παρέχει υπηρεσίες, καθώς και έναντι τρίτων για θάνατο ή σωματικές τους βλάβες.

Το κατώτερο ασφαλιστικό ποσό καθορίζεται κάθε φορά με αποφάσεις του Υπουργού Ανάπτυξης κατά τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 6 του Κ.Ν. 489/1979 (ΦΕΚ 331 Α').

Στο άρθρο 14 του ίδιου νόμου περιγράφεται η ρύθμιση θεμάτων σχετικά με την ίδρυση τμημάτων υπερβαρικής ιατρικής στα Περιφερειακά και τα Γενικά Νομαρχιακά Νοσοκομεία της Χώρας, καθώς και θέματα που σχετίζονται με τον εφοδιασμό των τμημάτων με τους θαλάμους αποσυμπίεσης, τον απαραίτητο υλικοτεχνικό εξοπλισμό, τη στελέχωση και εκπαίδευση του απαραίτητου ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

3. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ

Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση, κρίνεται απαραίτητο να υπάρξει ειδική μέριμνα για προτεραιότητα στις σύγχρονες επιταγές για τον τουρισμό στα επιμέρους σχέδια και έμφαση στην ευελιξία (ειδικές ρυθμίσεις και διασφάλιση διαδικασιών διαβούλευσης-λήψης αποφάσεων).

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις θα επιτρέψουν διαρκή, ορθολογικό σχεδιασμό και αειφόρο ανάπτυξη του Καταδυτικού Τουρισμού στην Ελλάδα, και αξιόπιστη συνεργασία της Πολιτείας με τον κλάδο των επαγγελματιών των καταδύσεων.

Οι κατευθύνσεις στις οποίες προτείνεται να επικεντρωθούν οι προσπάθειες αναμόρφωσης σχετίζονται με:

Ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης και αειφορίας

Τόσο η ανάπτυξη και άσκηση της καταδυτικής δραστηριότητας όσο και γενικότερα η ανάπτυξη τουριστικών εγκαταστάσεων και υποδομών, θα πρέπει να γίνεται με όρους που διασφαλίζουν: α) τη διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και του τοπίου, β) την ισότιμη πρόσβαση όλων στην αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της χώρας, γ) την υλοποίηση θεσπισμένων κανόνων και σχεδιασμών που καθορίζουν των χωρικό προορισμό και χαρακτήρα μεμονωμένων αναπτύξεων και συνακόλουθα τη διατήρηση των ενδογενών χαρακτηριστικών τοπικών περιοχών στα οποία βασίζεται η αναπτυξιακή τους προοπτική.

Ζητήματα ασφαλείας, λειτουργίας υπερβαρικών θαλάμων και υπερβαρικής ιατρικής

Για την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού απαραίτητη είναι η παροχή υγειονομικής ασφάλειας για τους ενδιαφερόμενους δύτες-επισκέπτες. Για το λόγο αυτό μία εκ των βασικότερων παραμέτρων είναι το πλήθος και η γεωγραφική κατανομή των δομών που μπορούν να προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες υγείας σε περίπτωση ατυχήματος.

Η απαιτούμενη λοιπόν υγειονομική ασφάλεια των δυτών-επισκεπτών επιτυγχάνεται με την ύπαρξη κατάλληλου αριθμού Τμημάτων Υπερβαρικής Ιατρικής στα οποία μπορούν να αντιμετωπίζονται τα κρούσματα προσβολής από την νόσο των δυτών και τα οποία οι δύτες που προσβάλλονται, θα πρέπει να μπορούν να προσεγγίσουν σε σύντομο χρονικό διάστημα, δεδομένου ότι η μη άμεση θεραπευτική αντιμετώπιση μπορεί να έχει ολέθριες συνέπειες για την υγεία του δύτη.

Στην Ελλάδα υπάρχουν συνολικά τέσσερις (4) εν ενεργεία δημόσιες δομές/τμήματα Υπερβαρικής Ιατρικής (Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης «Άγιος Παύλος» - Γενικό Νοσοκομείο/Κ.Υ. Καλύμνου «Το Βουβάλειο» - Ναυτικό Νοσοκομείο Αθηνών - Ναυτικό Νοσοκομείο Κρήτης) όταν σε ανταγωνιστικές τουριστικά χώρες ο αριθμός είναι πολύ μεγαλύτερος. Η ανυπαρξία τέτοιων τμημάτων σε διάσπαρτα μέρη της χώρας, αποτελεί σοβαρή έλλειψη που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί.

Ζητήματα προστασίας περιβάλλοντος και σημείων ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος

4. ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΤΟΥ Ν. 4688/2020

Οι ρυθμίσεις του Ν. 4688/2020 που αφορούν στην ανάπτυξη του καταδυτικού Τουρισμού θα επηρεάσουν άμεσα τους παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής, καθώς αναμένεται αύξηση των πελατών - τουριστών στη χώρα. Παράλληλα, αναμένεται να επηρεαστούν θετικά στο σύνολό τους οι τοπικές οικονομίες/κοινωνίες που γειτνιάζουν με καταδυτικά αξιοθέατα.

Οι εισαγόμενες ρυθμίσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα που αφορούν στη λειτουργία των Π.Ο.Τ.Α. θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της ευελιξίας της επιχειρηματικής τους λειτουργίας. Οι εισαγόμενες ρυθμίσεις για τους τουριστικούς λιμένες και οι λοιπές ρυθμίσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα που αφορούν τουριστικές εγκαταστάσεις, στοχεύουν στην απλούστευση των διαδικασιών με στόχο την ενίσχυση της τουριστικής επιχειρηματικότητας και την βελτίωση του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μ. Κηπουρού, Ε. Σέμψη – Ραΐδου και Γ. Αγγελίδης. Ομάδα εργασίας ΤΕΕ/ΤΚΜ- Παρατηρήσεις επί του σχεδίου ΚΥΑ για το Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο Τουρισμού, Θεσσαλονίκη, 2008.
- Σ. Αργίου. Ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τον τουρισμό: Μια πρόκληση για την ελληνική κοινωνία και οικονομία, Σχολή Επιστημών Διοίκησης και Οικονομίας, Τρίπολη, 2008.
- Μ. Τζιάκα. Ο Καταδυτικός Τουρισμός στην Ελλάδα. Μελέτη περίπτωσης η δημιουργία καταδυτικού πάρκου στην περιοχή της Αλοννήσου, Σχολή Επιστημών της Διοίκησης, Χίος, 2012.
- UNESCO. The Benefit of the Protection of Underwater Cultural Heritage for sustainable Growth, Tourism and Urban Development, 2013.
- Θ. Στάθης, Δ. Μαρκάτος και Κ. Κούτσης. Νέοι θεσμοί ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού: Καταδυτικά Πάρκα, Ενάλιοι Επισκέψιμοι Αρχαιολογικοί Χώροι, Σύγχρονα Ναυάγια. Ευκαιρίες και προβλήματα εφαρμογής στην Ελλάδα (Μετάφραση από τα Αγγλικά). International Conference in Management of Accessible Underwater, Cultural and Natural Heritage Sites: “Dive in Blue Growth”, Athens, Greece, 16-18 October 2019.
- <https://hellenicparliament.gr/>, προσπελάστηκε 24/5/2021.
- <http://www.gnto.gov.gr/>, προσπελάστηκε 24/5/2021.
- <http://www.taxhorizon.club/>, προσπελάστηκε 24/5/2021.
- <https://katadytikaparka.wordpress.com/>, προσπελάστηκε 24/5/2021.
- <https://traveldailynews.gr/>, προσπελάστηκε 25/5/2021.
- <https://en.unesco.org/>, προσπελάστηκε 25/5/2021.
- <https://www.hellenicnavy.gr/>, προσπελάστηκε 25/5/2021.
- <https://ypen.gov.gr/>, προσπελάστηκε 26/5/2021.
- <https://www.iefimerida.gr/>, προσπελάστηκε 26/5/2021.